

## Zitierhinweis

Pánek, Jaroslav : recension de : Martin Mádl (ed.), Tencalla: Barokní nástěnná malba v českých zemích. I: Statě o životě a díle ticinských freskařů, o objednavatelích a o umělcích z jejich okruhu; II: Katalog nástěnných maleb Carpofores a Giacoma Tencally na Moravě a v Čechách, Praha : Artefactum, 2013, dans : Český časopis historický, 2017, 3, p. 856-857, DOI: 10.15463/rec.864841478

# český časopis historický

## copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

ci důležitý pramen ke kulturním dějinám střední Evropy v raném novověku. Škoda, že ke knize nebyla připojena aspoň schematická mapka. A jistě někdo v dohlednu podá tabelární kvantitativní i kvalitativní sumarizaci zpřístupněného materiálu, který ale může sloužit i k hlubšímu studiu kulturních proudů ve střední Evropě v dané době.

Ivan Hlaváček

Martin MÁDL (ed.)

***Barokní nástěnná malba v českých zemích – Tencalla, I–II***

Praha, Artefactum – nakladatelství

Ústavu dějin umění AV ČR 2012–2013,  
503 + 647 s., ISBN 978-80-86890-42-8

Dlouhodobý výzkum Ústavu dějin umění AV ČR, zaměřený k podchycení, interpretaci a zhodnocení nástěnné malby 17. a 18. století, přinesl jeden z podstatných výsledků ve dvou mohutných svazcích díla, které se vyznačuje poněkud komplikovaným označením. Zatímco komplet vystupuje pod poněkud nejasným názvem *Tencalla*, teprve uvnitř obou svazků najde čtenář upřesňující podtitul *Carpoforo Tencalla (1623–1685) a Giacomo Tencalla (1644–1689) v Čechách a na Moravě*. Navíc každý díl má samostatné vymezení v dalším podnázvu: I. díl *Statě o životě a díle ticinských freskařů, o objednavatelích a o umělcích z jejich okruhu*, II. díl *Katalog nástěnných maleb Carpofořa a Giacoma Tencally na Moravě a v Čechách*. Jakmile se však čtenář ponoří do tohoto díla, díky přehlednému rozpisu obsahu a společného jmenného i místního rejstříku se v něm snadno zorientuje. Navíc je překvapen rozsahem prezentovaných poznatků a množstvím zveřejněné ikonografie. Dvousvazková kolektivní monografie

představuje malířské dílo dvou italských mistrů – Carpofořa a jeho vzdáleného bratrance, žáka a pokračovatele Giacoma – pocházejících z městečka Bissone, dodnes nazývaného „terra di artisti“, v kantonu Ticino na švýcarsko-italských hranicích. Umělecky významnější Carpofořo a jeho napodobitel Giacomo se uplatnili v širším středoevropském rámci (včetně císařského dvora ve Vídni) a také v českých zemích působili na mnoha místech (Náměšť nad Oslavou, Kroměříž, Olomouc, Roudnice nad Labem, Libochovice, Praha aj.), už proto bylo žádoucí, aby se ke zpracování spojili znalci barokního umění z několika domácích institucí s badateli z Rakouska a Slovinska. Společně podali systematický, velmi podrobný popis všech zachovaných nebo již zaniklých, ale archivně doložených výtvorů Tencallů a s nimi spolupracujících umělců, dějiny staveb s nástěnnými malbami, technický popis maleb a jejich podrobný ikonografický rozbor, vše s podrobnými pramennými doklady a dokumentárními ilustracemi. K tomu připojili nejen rozsáhlou bibliografii, ale také edici pramenů z řady domácích a zahraničních archivů, týkajících se činnosti Tencallů i jejich společenských a rodinných vazeb. Německé, italské a české písemnosti, resp. úryvky z nich, jsou opatřeny výstižnými registry, což usnadní práci všech dalších badatelů; ocenění zasluží skutečnost, že se editoři pramenů neomezili na působení obou malířů v českých zemích, ale zachytili také písemnosti svědčící o činnosti Carpofořa Tencally ve vídeňském Hofburgu, což zvětšuje mezinárodní váhu publikace.

Ve dvou desítkách studií pojednávají jejich autoři o životě a tvorbě dvojice malířů, o objednavatelích jejich výtvorů, dále o předlohách, motivech a replikách nástěnných

ných maleb (se zvláštním zřetelem k ovidiovským a heroickým námětům) a o úloze maleb v reprezentačních architektonických a uměleckých projektech. Zde je blíže charakterizována tvorba i jiných umělců, zejména architekta Antonia Porty, štukatérů atd. Vedle umělecko-historických statí Martina Mádl, Jany Zapletalové, Radky Miltové, Martina Krummholze a několika dalších autorů zaujme historiky rozsáhlá studie Petra Matějíčka o šlechtických objednatelích maleb obou Tencallů v habsburské monarchii.

Matějíček načrtl kolektivní biografii šlechtických objednatelů, v níž sledoval jejich sociální a majetkové postavení, příbuzenské svazky, sídelní režim, kariéru a vztah k vídeňskému dvoru. Sledoval aristokracii uherskou, rakouskou, českou a moravskou (mj. z rodu Lobkoviců, Černínů, Kaplířů, Dittrichštejnů a Šternberků). Zjistil, že zde neplatí teze o zvláště intenzivním vztahu všech těchto aristokratů k vídeňskému dvoru, neboť jednotliví šlechtici se v tomto ohledu značně lišili; v některých případech šlo o vysoké představitele zemské správy. Téměř ve všech případech však to byli mimořádně zámožní velmoži nebo alespoň nositelé vlivných úřadů, a to ze tří různých generací. Autor dospěl k poznání, že motivace tencallovských objednatelů byla různorodá a že k jejímu bližšímu osvětlení bude třeba provést detailní výzkum v rodinných archivech podle vzoru Winkelbauerovy monografie o Gundakarovi z Lichtenštejna (1999).

Publikace je zdařilou ukázkou akademického výzkumu v oblasti dějin umění se zřetelem k širšímu historickému kontextu. Na konkrétních příkladech dokumentuje – především pro aristokratické prostředí – propustnost hranic jednotlivých zemí a vytváření reprezentativních center moci

v jednotlivých provinciích habsburské monarchie. V úhrnu významně prohlubuje poznatky o italsko-českých vztazích a o silném působení italské kultury ve střední Evropě.

Jaroslav Pánek

Václav GRUBHOFFER

*Pod závojem smrti. Poslední věci*

*Schwarzenbergův v letech 1732–1914*

České Budějovice, Společnost pro kulturní dějiny – Nová tiskárna Pelhřimov 2013, 444 s. + 24 s. barevných ilustrací a 1 příloha, ISBN 978-80-905264-2-6.

I odborná publikace může zaujmout jako knižní artefakt s vysokým potenciálem horizontu očekávání. To je případ monografie Václava Grubhoffera, která je předmětem našeho zamyšlení. Vezme-li ji čtenář do ruky, je osloven již metaforickým názvem, který naznačuje autorův interpretační přístup k tématu. Pojednání o posledních věcech člověka je v podtitulu zasazeno do konkrétního historického kontextu, a to dobově i geograficky. Jde o text čtivý, určený odborníkům i širšímu publiku, který splňuje náročné vědecké parametry, aniž by byl přesycen neúčelnými teoretickými pasážemi. Kniha je v mnoha ohledech inspirativní. Svým kulturně historickým pojetím může oslovit jak historiky, kteří se zabývají dějinami šlechty, či badatele jiných vědních oblastí a specializací, tak širší kulturní veřejnost.

Grubhofferova kniha má zajímavou strukturu. Je rozdělena na dvě základní a dle našeho soudu stejně důležité části – část výkladovou (212 s.) a část s poznámkami, které jsou vyčleněny do samostatného oddílu (146 s.). To má své opodstatnění v autorově strategii oslovit různé typy čtenářů, ale